

PARNASSIA

1999:1

Innehållsförteckning

- 1 *S. Johnsson*: Vem eller vilka sprider bokollon?
- 2 *Å. Rühling*: Utgivningen av boken Smålands flora
- 3 *Styrelsen & M. Aronsson*: Årsmötet 1999 & Bråbygden
- 4 *Växjö Mykologgrupp*: En svampinventering i sydvästra Småland
- 8 *R. Simonsson*: Skogsbryns höga värde
- 12 *B. Nilsson, N. Niordson, Å. Svensson, Å. Widgren*: Soptippsfloran i södra Småland – inventeringar 1998
- 19 *A. Johansson*: Fynd av Brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*) i Ljungby kommun
- 20 *M. Edqvist*: Fyndhörnan
- 22 *P. Darell*: Klappjakt efter granbräken, *Dryopteris cristata*
- 24 Föreningen Smålands Flora – Sommarprogram för 1999

Vem eller vilka sprider bokollon?

STIG JOHNSSON

Jag tänker berätta lite om ett lövskogsområde, som ligger nästan mitt emellan Grimslövs Folkhögskola och Skatelövs kyrka. Området har förr i tiden använts som bete och en del slåtter. Då fanns tydligen många stora *ekar*, *lönmar*, *almar* och *aspar* som solitära träd. Många av dessa ekar finns fortfarande kvar, och de har nu en omkrets av omkring tre meter. Likaså finns det än idag mycket grov asp. För övrigt har området nästan helt vuxit igen, framför allt av *björk* och *al*. Det ligger på en svag sluttning ner mot sjön Åsnen och har därför mycket rörligt grundvatten, som bidrager till ett tiotal odikade små kärr. Arealen är c:a sju hektar.

När jag kom hit för trettio år sedan fanns det fortfarande en liten åkerlycka inbakad i området. Här växte då mycket rikligt med *Jungfru Marie nyckelblomster*. Idag finns inga där. Vid denna tid såg jag aldrig några små bokplantor. Det finns inga *bokar* närmare än minst 500 m. I vinter har jag gått där och kollat lite om dessa plantor, och det finns nu säkert bortåt 100 ex. Åldern kan variera från kanske 5 till 25 år. Ofta står de i små grupper om två–fem på samma plats. Bok finns i hela området, från det torraste till i kanten av kärren.

Bergfink

Nu är frågan: Hur har de kommit hit? Ja, de kan definitivt inte ha blåst dit. Jag är även ornitolog, så jag vet att fåglar sprider träd och buskar, ja även frön från kärlväxter kan de sprida. Att *eken* sprids av t.ex. nötskrikan, nötkråkan och ekorren vet nog de flesta. Dessa flyger i alla fall inte omkring med bokollon vad jag vet: Så återstår egentligen bara en ollonspridare! Det är i så fall bergfinken. Det är den fågel som kanske allra mest utnyttjar bokollon i sitt födosök. Tro mig eller inte, boken har ju sina s.k. "ollonår", normalt vad jag hört talas om, vart sjunde år. I slutet av 70-talet var ett sådant år. Då såg jag och tre andra fågel-skådare en flock, som vi uppskattade till 5 miljoner individer vid bokskogen i Agnäs och Torne! Det är känt att i Kristianstadstrakten har det räknats till 10 miljoner fåglar. Kan det vara de som rent instinktivt flugit bort några ollon till det här området? I varje ollon finns det 4–5 nötter. Kan det vara så att det är därför det är några plantor på samma ställe? En annan fågel som kan samla ollon är nötväcken. Den gömmer sina frön i barkspringor. Så återstår det djur. Kan en hare, en räv eller ett rådjur ha fått några ollon i pälsen och sen tappat dem här.

Jag har pratat med folk på Skogsvårdsstyrelsen. De kan inte ge något säkert svar, kan Ni läsare av detta göra det?

Stig Johnsson; Eksäter; 340 32 Grimslov; tel. 0470–75 01 88

Utgivningen av boken Smålands flora

ÅKE RÜHLING

I förra vårnumret av Parnassia presenterade jag utgivningsplanen för den blivande smålandsfloran. Då bedömde jag det som möjligt att boken skulle kunna komma ut till årsskiftet 1999/2000, förutsatt att alla manuskript flöt in som planerat. Riktigt så väl har det dock ej gått. Framför allt är det texten till artdelen som dras med en avsevärd försening. En uppdelning av det avsnittet har skett så att de bofasta växterna huvudsakligen beskrivs av John Christoffersson medan Thomas Karlsson tar hand om övriga. Texten till de bofasta är nu i det närmaste färdig medan den ännu ej påbörjats för övriga arter. Ett första, mindre avsnitt har utlovats till mitten av maj men vi saknar tyvärr besked om när hela arbetet kan tänkas vara slutfört.

Sedan förra våren har ytterligare några författare engagerats. Håkan Wittzell och Tommy Nilsson kommer att behandla maskrosorna och Henry Sjöstrand har bearbetat och kompletterat kapitlet om landskapets historiska utforskning.

Tidsplan

Förutsatt att alla manuskript kommit in till årsskiftet räknar jag med att boken skall finnas tillgänglig före sommaren år 2000. Den kommer, liksom så många andra landskapsfloror, att tryckas på Ekblads i Västervik. Det hägrande målet är att kunna presentera boken på ett tidigt årsmöte nästa år!

Grundmaterial till floran

Floraskrivandet förutsätter att ett omfattande grundmaterial finns tillgängligt. Förutom resultatet av inventeringen behövs också kännedom om äldre fynd, både från litteraturen och herbarierna. För ett år sedan kunde vi konstatera att mycket arbete med att registrera äldre uppgifter återstod. Bland annat hade samlingarna på Botaniska museet i Lund inte blivit genomgångna med avseende på familjerna måreväxter till och med korgblommiga, vilket motsvarar ca 15 stora herbarieskåp. Dessa ark registrerades emellertid av Britt Snogerup under vintern så att vi nu har fullständiga uppgifter tillgängliga för alla arter utom de allra vanligaste.

Även för uppgifter ur litteraturen har en omfattande komplettering gjorts. Från de ca 200 000 uppgifter som fanns inlagda för ett år sedan har vi nu kommit upp till ca 300 000.

Hjälp oss att fullständiga grundmaterialet!

Vår ambition är att alla florauppgifter från Småland från tiden fram till år 2000

skall finnas registrerade hos projektet. Vi har redan täckt den allra största delen av publicerade uppgifter samt belägg ur större herbarier. Mer kan dock finnas att hämta, t ex ur opublicerade förteckningar hos hembygdsföreningar, i mer svår-funna lokala publikationer samt i privata herbarier. Vi är tacksamma för alla tips om sådana källor. Hör av er till Margareta Edqvist eller till mig!

*Åke Rühling; Bangatan 8; 222 21 Lund;
tel. 046-222 97 81 (arb), 046-139 26 eller 0491-771 61 (hem);
e-post: Ake.Ruhling@planteco.lu.se*

Dags för årsmötet 1999

Föreningens årsmöte kommer i år att genomföras den 18 – 19/6 i Bråbygden, Kristdala socken ett par mil nordväst om Oskarshamn. Mårten Aronsson kommer att leda lördagsexkursionen i sina hemmamarker och medverkar också under årsmötet. Planera för Ditt deltagande i ett försommarfagert landskap med mycket orörd och ursprunglig natur och kultur samt en rik ängsflora.

Detaljer, se särskild anmälningsblankett som medföljer detta nummer av Parnassia.

Välkomna!

Styrelsen

BRÅBYGDEN, kort beskrivning.

Bråbygden i Kristdala socken är en sammanhängande odlingsbygd bestående av fjorton byar. Bygden uppkom under tidig medeltid och har i alla tider varit baserad på boskapsskötsel. Landskapet har därför i alla tider dominerats av vida slåtter- och betesmarker samt rikedom på hamlade träd. Under 1990-talet har avsevärda restaureringsarbeten utförts i odlingslandskapet. Flera mil hägnade trädgårdsgårdar har satts upp, mer än tusen *askar*, *lindar* och *lönnar* har restaureringshamlats. Fem ängar började restaureras -98 och flera beteshagar har röjts på nytt. Floran är både atrik och karaktäristisk och hyser en lång rad sällsynta och hotade arter: *S:t Pers nycklar*, *långbladig spåstistel*, *brudsporre*, *Adam och Eva*, *fältgentiana*, *tvåblad*, *ormtunga*, *låsbräken*, *gulplister* m.fl. Många arter, t.ex. *klasefibblan* och *S:t Pers nycklarna* har ökat sedan ängshävderna har återupptagits.

Mårten Aronsson

En svampinventering i sydvästra Småland

VÄXJÖ MYKOLOGGRUPP

Naturvårdsmyndigheterna i Kronobergs län har inte fått med något objekt på någon topplista över skyddade naturskogsområden. Mindre än 2 % av skogen är reservat. Nedanstående lista på svampar har nu inventerats fram av Växjö Mykologgrupp och tillställts miljövårdsenheten med den verkan den hava kan. Inventerare är Annchristin Nyström, Vislanda, Stig Hansson, Vislanda och Göran Johansson, Alvesta.

Området är beläget i Vislanda socken, Alvesta kommun. Det finns med på topografisk karta 05E SV. Inventeringen är till största delen gjord 1992, men med kompletteringar 1997. Båda åren har besöken gjorts antingen tidigt eller sent på svampsäsongen och därför är inga vanliga marksvampar med på listan och de som hittats är triviala arter.

Syftet med inventeringen har varit att främst titta på vedlevande svampar och artantalet är högt. I och på dessa svampar lever flera skalbaggar och deras larver, vilket gör området rikt på biologisk mångfald.

Intressanta arter och synpunkter på området

Det allra finaste fyndet är *brandticka* (*Pycnoporellus fulgens*) som återfinns i hotklass 2. ArtDatabanken skriver i boken "Rödlistade svampar i Sverige, Artfakta 1997" följande:

EKOLOGI:

Brandtickan förekommer i olikåldriga, under lång tid orörda fuktiga granskogar, ofta i kärrkanter eller vid bäckar. Den växer på grova lågor av gran, någon enstaka gång på tall, asp eller björk. Enligt uppgift växer den helst på träd som först rötats av klibbticka (*Fomitopsis pinicola*).

HOT:

Kalavverkning och ett skogsbruk som innebär att mängden grova granolågor minskar utgör de främsta hoten. Även dikningar och gallringar som leder till ett torrare mikroklimat kan utgöra ett hot.

ÅTGÄRDER:

Samtliga lokaler där arten hittats och där dess möjligheter att fortleva är gynnsamma måste undantas från skogsbruk. För att gynna arten på sikt bör flera områden med äldre, fuktig granskog skyddas i Svealand och generellt bör vid skogsbruk skyddszoner vid kärr och vattendrag lämnas. Slut citat.

I det inventerade området finns svampen på flera granolågor (en del är rötade av *klibbticka*), och inom området finns dessa lågor på två mindre lokaler. Flera granolågor finns i närheten, många ligger fuktigt och de är i olika nedbrytningsstadier, vilket gör att de kan hysa brandtickan i framtiden. Dessa fynd är de tydligaste jag känner till. Starkt skyddsvärde!

En annan svamp av intresse är *citrontickan* (*Antrodia xantha*) som oftast växer på naken solbelyst tallved men även på granlågor. Ca 10 fynd i Småland, mest i västra delen.

Den tredje tickan med stort skyddsvärde är *vecktickan* (*Antrodia pulvinascens*) hotklass 2. Följande står att läsa i ovan citerade bok.

EKOLOGI:

Arten är nästan bara påträffad på asp men det finns enstaka fynd på sälg. De flesta fynden är från grova lågor men tunnare stammar kan också duga. Enstaka gånger har den påträffats på stående döda träd. Högt och jämn luftfuktighet gynnar arten. Biotopen utgörs av blandskog eller aspbestånd i humida lägen, t.ex. nedanför branter, vid sjöar och vattendrag, i sumpskog o.d.

HOT:

Avverkning eller gallring i aspbestånd är ett hot. Under lång tid har skogsbruket missgynnat asp. Detta har medfört en kraftig minskning av äldre aspbestånd. Bestånd som uppkommer i odlingslandskapet har inte tillräckligt lång kontinuitet, saknar grövre lågor och står oftast alltför exponerat. För närvarande tar skogsbruket större hänsyn till aspbestånd men endast i undantagsfall lämnas vid avverkningar tillräckligt med sammanhängande bestånd som kan vidmakthålla ett gynnsamt lokalklimat.

ÅTGÄRDER:

Arten är en utmärkt signal- och indikatorart och oftast förekommer i vecktickans biotop andra rödlistade arter. Aspskogar och asprika blandskogar måste bevaras i högre utsträckning än hittills. När hänsyn tas till biotopen bör åtgärderna omfatta större arealer. En aktiv insats behöver göras för att föryngra aspen i skogslandskapet, t.ex. genom hyggesbränning. Vid avverkningar bör grövre aspar lämnas kvar, särskilt invid branter, raviner och sjöstränder. Sumpskogar med asp och sälg har ett särskilt högt naturvärde och bör skyddas helt från skogsbruk. Slut citat.

Nyskapande av asp och björk är akut i området, kanske kan den nygjorda vägen få bli en lövridå.

En inte alltför vanlig taggsvamp (*Hydnellum ferrugineum*) hittades 1997 som var ett bra år för taggsvampar som endast bildar fruktkroppar med flera års intervaller här i länet. ArtDatabanken skriver att den indikerar höga naturvärden, men den är inte rödlistad.

För att i framtiden behålla dessa så viktiga blandskogar med små partier av sumpskogar och alla dess arter hoppas Växjö Mykologgrupp att länsstyrelsen i Kronobergs län tar sitt ansvar och ser till så att området får ett långvarigt skydd.

Växjö Mykologgrupp:

Annchristin Nyström, Vislanda,

Stig Hansson, Vislanda

Göran Johansson, Alvesta

Texten skriven av Krister Wahlström; Backgatan 16; 341 39 Ljungby;
tel. 0372-142 76; e-post: krister.wahlstrom@svsfg.svo.se

Artlista se nästa uppslag; kartsnitt se s. 25.

Artlista över svampar funna i ett område i Vislanda socken

		Substrat	Hotklass
Gelesvampar			
Ascocoryne sarcoides	violett geleskål	lövved	
Calocera furcata	dvärggullhorn	gran	
Calocera viscosa	gullhorn	gran	
Exidia cartilaginea	broskkrös	björk	
Sporsäcksvampar			
Bisporella citrina	citronskål	lövved	
Cheilymenia stercoria	stjärnborstskål	älgspillning	
Chlorociboria aeruginascens	grönskål	tall	
Gyromitrea esculenta	stenmurkla		
Gyromitrea infula	biskopsmössa	granstubbe	
Propolis versicolor	puderbädd	lövved	
Skin, musslingar o.d.			
Amylostereum laevigatum	enskinn	död enbuske	
Coniphora arida	pulverskinn	barrved	
Stereum hirsutum	raggskinn	lövved	
Stereum rugosum	styvskinn	lövved	
Stereum sanguinolentum	blödsinn	barrved	
Crepidotus sphaerosporus		granbark	
Panellus mitis	vintermussling	barrved	
Panellus serotinus	grönmussling	asplåga	
Pleurotus dryinus	ringmussling	död stående björk	
Basidioradulum radula	piggplätt	björklåga	
Leucogyrophana romellii	spindelgröppa	granlåga	ma
Thelephora terrestris	vårtöra		
Tickor			
Albatrellus ovinus	fårticka		
Anrodia pulvinascens	veckticka	asplåga	4
Anrodia serialis	knölticka	granlåga	
Anrodia sinuosa	timmerticka	granlåga	
Anrodia xantha	citronticka	granlåga	
Anrodiella semisupina	glasticka	allåga	
Fomes fomentarius	fnöskticka	björkhögstubbe	
Fomitopsis pinicola	klibbticka	gran-tall-björk-al-asplåga	ta
Ganoderma lucidum	lackticka	granstubbe	
Gloeophyllum sepiarium	vedmussling	granlåga	
Hapalopilus rutilans	lysticka	asp	

Inonotus obliquus	sprängticka	björk	
Inonotus radiatus	alticka	al	
Inonotus rheades	rävticka	asplåga	ta
Ischnoderma benzoinum	sotticka	granstubbe	ta
Oligoporus caesius	blåticka	granlåga	
Oligoporus fragilis	blödticka	gran-tallåga	ta
Oligoporus pythogaster	pulverticka	granstubbe	ma
Oligoporus stipticus	bitterticka	gran	
Oligoporus tephroleucus	mjölkticka	granlåga	
Phellinus igniarius s.lat.	eldticka	björklåga	
Phellinus laevigatus	valkticka	död stående al, björk	ta
Phellinus lundellii	björkeldticka	död stående björk	ta
Phellinus nigricans	svart eldticka	björklåga	
Phellinus tremule	aspticka	asp	
Piptoporus betulinus	björkticka	björk	
Pycnoporellus fulgens	brandticka	granlåga	2
Pycnoporus cinnabarinus	cinnoberticka	björklåga	
Skeletocutis amorpha	gullticka	tallåga	
Skeletocutis carneogrisea		granlåga	ma
Skeletocutis subincarnata	gårdseelticka	granlåga	ta
Trametes hirsuta	borstticka	björklåga	
Trametes ochracea	zonticka	björk-asplåga	
Trichaptum abietinum	violticka	granlåga	
Trichaptum fusco-violaceum	violtagging	tallåga	

Kantareller och taggsvampar

Cantharellus cibarius	kantarell	
Cantharellus tubaeformis	trattkantarell	
Hydnum repandum	blek taggsvamp	ta
Hydnellum ferrugineum	dropptaggsvamp	ma

Artlistan upprättad av Annchristin Nyström; Vislanda

Medlemsavgiften i Smålands Flora för 1999

Med detta nummer följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften 1999, som är 50 kr och som inkluderar årets två nummer av föreningens tidskrift Parnassia. Om Du önskar delta i årsmötet kan inbetalningskortet användas för såväl medlemsavgiften som årsmötesavgiften. I så fall måste alla ingående belopp specificeras.

Glöm inte att skriva namn och postgironummer på inbetalningskortet!

Styrelsen

Skogsbrynens höga värde

ROBERT SIMONSSON

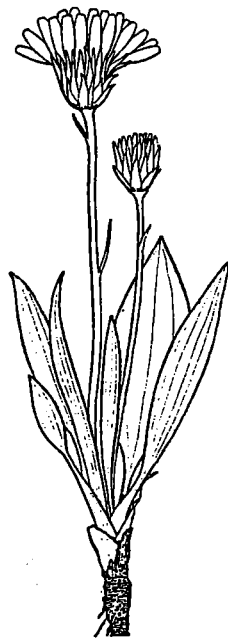
Som fältrådgivare om odlingslandskapets natur- och kulturvärden och med ett fritidsintresse intimt förenat med vistelse i naturen, upphör jag aldrig att förvånas över naturens föränderlighet. Vissa förändringar kommer dock smygande och det är först efter ett tag man noterar dem. Ett exempel på detta är igenväxningen. Ett välkänt problem är givetvis graninvandringen i odlingslandskapet, men motsvarande problem finns också i skogsbrynen. Ett skogsbryn kan definieras som övergångszonen mellan skog och öppen mark. Rätt utformade är dessa övergångszoner bland de mest artrika miljöer som finns i Sverige. I dagsläget består dock många bryn av en homogen "granvägg", vilket är negativt ur flera aspekter. Denna situation bottnar i flera orsaker såsom bl.a. ett minskat antal betesdjur och ett ensidigt granskogsbruk.

Hur bör ett bryn se ut?

För att uppnå största miljönytta och få flest produktionsfördelar bör ett bryn vara så brett som möjligt. Gärna en träd längds bredd, alltså ca 25–30 m. Brynet bör huvudsakligen innehålla bärande träd och buskar (arter som ger frukt, bär eller nötter) omväxlat med helt öppna ytor. Genom denna variation skapas små vindstilla rum som får en högre temperatur än omgivningen. Lämpliga träd och buskar kan t.ex. vara *nypon*, *hallon*, *hagtorn*, *slån*, *hassel*, *hagg*, *brakved*, *en*, *sälg/vide*, *rönn*, *vildapel*, *sötkörsbär*, *oxel*, *bok* och *ek*. Brynet som helhet bör ha en sluttande eller trappstegsformad profil, d.v.s. de lägre buskarna i framkanten och de högre lövträden längre bak närmast skogen. En flikig ytterkant är mer naturligt och ger brynet större yta och variation. Brynet kan ibland vara en naturskogsrest med inslag såsom gamla grova lövträd, hålträd och död ved i form av torrakor och lågor. Hur värdefulla dessa substrat är behöver jag knappast understryka.

Artrikedomen i utdragna bryn

I ett utdraget och variationsrikt bryn kan både rena öppenmarksarter och rena skogsarter oftast

Svinrot

Backnejlika

samexistera. Bergart, jordart, fuktighet, väderstreck och områdets historia är några faktorer som påverkar vilka arter som man kan förväntas finna, vilket gör det mycket svårt att ge några generella artexempel. När det gäller fältskiktet så kan ängsarter såsom *svinrot*, *slättergubbe* och *ängsskallra* förekomma precis som mer betesgynnade arter såsom *liten blåklocka*, *backnejlika* och *gråfibbla*.

Ängsvädd, olika vickerarter, *rödven*, *fårsvingel* och *stagg* är andra arter som ofta finns i brynets öppna partier. En rik blomning gör att många fjärilsarter gynnas. På beskuggad *gullviva* kan **gullvivefjärilen** förekomma och på *smultron* hittas ibland den lilla **kattostvisslaren**. Det är också vanligt att mobila arter nyttjar brynet endast under en del av sin levnad. Ett exempel är **pärlemorfjärilar** som övervintrar och har sitt larvstadium i skogen, men ofta söker föda och fortplanter sig i brynet. **Svartvingad rödvingeknäppare** är ett exempel på en skalbagge som nyttjar brynmiljön för parningsbestyr medan **fyrprickig asbagge** kan förekomma om det finns ek i brynet eller i dess närhet (rovdjur på **ekvecklare**). Den rika floran och insektsfaunan leder givetvis

till en bra födosöksmiljö för både frö- och insektsätande fåglar t.ex. **törnskata**, **rosenfink** och **gulspurv**. Andra fågelarter nyttjar brynets vegetation som skydd eller som häckningsplats t.ex. **stare** och **buskskvätta**.

Välj rätt plats om du tänker skapa ett utdraget bryn

De bästa förutsättningarna för ett lövdominerat och variationsrikt bryn finns framförallt i norr eller öster d.v.s. så att brynen blir syd- eller västvända och därigenom får mycket sol. Torr till frisk mark är att föredra. Givetvis skall bryn i första hand anläggas på kulturhistoriskt riktig plats i den gamla gränsen mellan inägomark och utmark. På så sätt framhävs historiken i landskapet ytterligare. Bristen på breda brynmiljöer gör dock att vi idag även måste hitta alternativa platser. Det kan t.ex. vara på nedlagd åkermark, på improduktiv skogsmark som då givetvis inte hyser andra höga värden eller varför inte utmed skogsbilvägen där kanterna ändå måste hållas någorlunda öppna. **Observera att bryn inte skall anläggas på bekostnad av värdefulla ängar och naturbetesmarker.** Dessa är idag få och därför skall alltid den traditionella hävden prioriteras.

Hur skapas ett bra bryn?

Hur ett bryn skall skapas beror givetvis av utgångsläget. Har man ett bryn där barrträden börjar ta över, så vinner man mycket genom att i ett första steg plockhugga och röja bort dessa och spara allt löv. Därefter kan de bärande träden och buskarna successivt gynnas och arbetet inriktas på att ge brynet sin huvudsak-

ligen sluttande form. En annan variant är om barrskogen jämte jordbruksmarken slutavverkas. Då bör man lämna en zon oplanterad för att därefter gynna lövträd och buskar enligt tidigare.

I bägge fallen kan hjälpplantering vara nödvändigt. Använd då arter som normalt förekommer i bygden. Det är t.ex. enkelt att själv ta sticklingar eller frö från närliggande miljöer.

För att skydda självföryngrade eller planterade träd och buskar från viltbetning den första tiden, kan en ca 1,5 m hög bård av ris och röjningsavfall läggas runt känsliga plantor. Ta dock inte till ett för litet område så att de skyddsvärda plantorna riskerar att få för lite ljus.

Vinster med breda brynmiljöer

- Den biologiska mångfalden ökar, inte bara på platsen utan även i andra närliggande miljöer.
Många arter är beroende av varandra i komplexa näringsvävar. Försvinner en miljö, kan det ge efterverkningar på långt fler områden än bara på platsen. Ett exempel på samband är *stor blåkllocka* som i någon mån är beroende av död ved, eftersom en av pollinatörerna (ett buksammarbi vid namn *Chelostoma*) lever i död ved under en del av sin levnad.
- Brynet fungerar som vindskydd och filter av föroreningar. Ger skydd och stabilitet åt skogen.
- Erbjuder begärlig föda åt klövviltet och kan på så sätt bidra till mindre skador på skog och gröda.
- Brynet kan underhålla stora populationer av rovinsekter (t.ex. **jordlöpare**, **nyckelpigor** och **blomflugelarver**) som i sin tur kan hålla ner mängden skadeinsekter på åkermarken.
- Utdragna bryn invid åkermark underlättar jordbruksdriften (lättare att torka hö etc.).
- Ökar mångsidigheten i landskapet och är estetiskt tilltalande.

Ett skogsbryn är egentligen att betrakta som ett igenväxningsfenomen, en succession mot ett slutligt skogsstadium. Därför krävs skötsel av brynet med kontinuerliga röjningar och plockhuggningar.

Bryn mot vatten

Ett specialfall av brynmiljöer är de som finns vid vatten och då kanske framförallt invid rinnande vatten. Vid vattendrag som t.ex. hyser **öring** och **elritsa** är skuggningen från träd och buskar mycket viktig. Från träden närmast vattnet

(företrädesvis lövträd) ramlar organiskt material, vilket till stor del styr vattendragets produktion. Det medför också att erosionen minskar. Överhängande träd ger även insektsnedfall och gör att vattentemperaturen hålls låg, vilket bidrar till att hålla produktionen av **grönalger** i schack (för mycket grönalger missgynnar generellt artrikedomen i vattendraget). En zon på minst 15–30 m skall därför hållas orörd eller endast utsättas för små ingrepp **oavsett träds slag**. Om skogen utanför denna zon avverkas, riskerar många träd närmast vattendraget att stormfällas. Risken för detta kan reduceras om en försiktig plockhuggning (gallring) genomförs några år innan själva avverkningstillfället, så att de kvarvarande träden blir mer stormfasta. Att en del träd faller ut i vattendraget är annars endast positivt för mångfalden.

Robert Simonsson; Länsstyrelsen i Kronobergs län, Lantbruks- och veterinär-enheten; 351 86 Växjö; tel. 0470-864 79; e-post: robert.simonsson@g.lst.se

Nästa nummer av Parnassia

Vi hoppas att utgivningen av Parnassia 1999:2 skall kunna hålla följande tidsschema:

inlämnande av artiklar	senast 1 oktober;
redigering	klar 15 oktober;
tryckning och utskick	klart 5 november.

Du läsare är välkommen att skriva en artikel – kort eller lång – eller en liten notis. Ta kontakt med någon av oss!

Det är enklast för både Dig och redaktören om Du skickar texten via elektronisk post, och det är en fördel om texten bifogas det elektroniska brevet i formatet Word 97 för PC, men det går också bra om texten finns i själva brevet (texten kan då kopieras till Word). För redaktören är det lika enkelt om texten skickas på en diskett, men det är även tillåtet att skicka texten nedskrivna på ett papper.

Ingvar Christoffersson; Götradsgatan 8; 341 39 Ljunghy; tel 0372 – 143 83

Jan-Erik Hederås; Tyringeatan 21; 252 76 Helsingborg; tel 042 – 14 03 91; e-post: je.hederas@nicolai.se

Soptippsfloran i södra Småland – inventeringar 1998

BENGT NILSSON, NADJA NIORDSON, ÅKE SVENSSON OCH ÅKE WIDGREN

Hösten 1997 gjordes en inventering av floran på tre soptippar i södra Småland: Alvesta, Växjö och Tingsryd (Nilsson, Svensson och Widgren, 1998). Det stora antalet överraskande fynd gjorde att vi under 1998 bestämde oss för att inventera ytterligare några soptippar i södra Småland. Den 19 september gjordes en exkursion till avfallsanläggningarna i Kalmar, Torsås och Emmaboda. Även Kalmar gamla soptipp vid Tegelviken besöktes. Vidare har återbesök gjorts (av ÅW) till tipparna i Alvesta (20/9, 11/10) och Tingsryd (18/10). Vid dessa hittades ett flertal nya arter, jämfört med 1997, vilket visar hur föränderlig soptippsfloran verkligen är.

Av de växter som påträffades 1998 visade sig 9, eller möjligen 10, vara nya för Småland. Dessutom gjordes 3 fynd av arter som inte rapporterats på mycket länge. De intressantaste fynden beskrivs särskilt. I den avslutande artförteckningen redovisas ett urval av mindre vanliga växter.

Uppgifter om tidigare fynd är hämtade ur Smålands Floras databaser över arter som påträffats under landskapsflorainventeringen 1980–95, fynd gjorda efter 1995, herbariematerial samt litteraturuppgifter.

Lägeskoordinaterna (enl RUBIN) för de besökta tipparna är:

Kalmar soptipp, Moskogen, *Dörby s:n*, 4G7e 0525
Kalmar gamla soptipp, Tegelviken, *Kalmar s:n*, 4G6g 1712
Emmaboda soptipp, Lidahult, *Emmaboda s:n*, 4F6h 3734
Torsås soptipp, Hallagärde, *Torsås s:n*, 4G0a 1624
Alvesta soptipp, Aringsås, *Alvesta s:n*, 5E1f 3308
Tingsryds soptipp, Intaget, *Tingsås s:n*, 4F2a 3814

Särskilt intressanta fynd

Amaranthus cruentus, Blodamarant

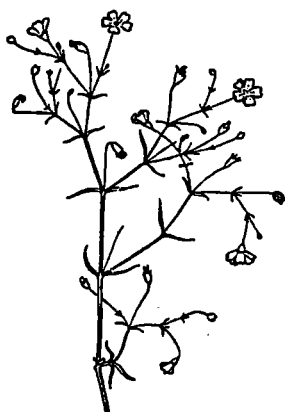
Ett ex hittades på Alvesta soptipp, växande i en jordhög tillsammans med bl a *kolvhirs*. Sannolikt sprids arten med fågelfrö. Den har tidigare rapporterats en gång från Småland (Flathult, Emådalen 1995).

Agrostemma githago ssp. *githago*, Åkerklätt

Ett ex hittades på Emmaboda soptipp. Åkerklätt är ett välkänt gammalt åkerogräs som numera endast har en spontan åkerförekomst i Småland (vid Aneby). Den odlas dock och sås ibland in i åkrar där den sedan medvetet gynnas. Åkerklätt har under åren 1980–98 rapporterats från 13 lokaler. Flera av smålandslokalerna utgörs av ruderatmarker. Arten är rödlistad i hotkategori 2 (sårbar).

***Gypsophila muralis*, Grusnejlika**

Ett stort ex hittades på Kalmar soptipp. Grusnejlika är en konkurrenssvag ettårig ört som främst växer på sand eller grus. Förekomsterna är sällan beständiga. Under senare år har den också börjat odlas som trädgårdsväxt. Arten har under åren 1980–98 hittats på 12 lokaler i Småland. Den är rödlistad i hotkategori 2 (sårbar).

Grusnejlika

***Adonis annua*, Höstadonis**

Ett ex påträffades på Kalmar soptipp. Höstadonis är ett vanligt åkerogräs i Syd- och Mellaneuropa. Arten är ettårig och odlas ofta som trädgårdsväxt under namnet *gossen i det gröna*. Den har tidigare endast uppgivits från Småland vid fem tillfällen, mellan åren 1810 och 1916, varav tre avser odling.

***Camelina sativa*, Oljedådra**

Ca 10 ex hittades på Torsås soptipp. Oljedådra har i äldre tider troligen odlats som oljväxt. Under 1800-talet var arten spridd som åkerogräs. Den är numera rödlistad i hotkategori 0, d v s klassad som försvunnen ur den svenska floran. Under senare år har den börjat odlas som eternellväxt och dyker ibland upp som förvildad. De enda aktuella fynden i Småland är från 1993 och 94 då arten påträffades på tre lokaler (Tranås soptipp, trädgårdsland vid Vrångsnäs, Ålem samt trädgårdsland i Växjö). Det finns ganska gott om herbarie- och litteraturuppgifter från 1800-talet, medan de registrerade fynden från 1900-talet är få.

***Lepidium sativum*, Smörgåskrasse**

Några ex av smörgåskrasse hittades på Torsås soptipp. Arten är ovanlig som förvildad. Under landskapsflorainventeringen gjordes tre fynd i Småland, alla i anslutning till trädgårdar eller odlingsmark. I Blekinge har den dock hittats på soptippar under 1990-talet. Antalet äldre fynd i Småland är begränsat. De flesta torde avse odlade plantor.

***Sisymbrium loeselii*, Borstsenap**

Arten växte rikligt på och kring den gamla soptippen vid Tegelviken i Kalmar. Under landskapsflorainventeringen rapporterades borstsenap från sex rutor, främst kring Kalmar och bl a i närheten av Tegelviken. Det finns också ett stort antal äldre fynd från landskapet. De flesta av dessa är från Kalmar dit arten troligen inkom som barlastväxt i mitten av 1800-talet, och sedan lyckades etablera sig.

***Reseda odorata*, Luktreseda**

Ett ex påträffades på Torsås soptipp. Arten har endast hittats 3 gånger under landskapsflorainventeringen. Däremot finns ett ganska stort antal äldre uppgifter varav många avser odlingar.

Borstsenap

***Prunus persica/dulcis*, Persika/Mandel**

Ett flertal unga buskar, den största omkring 2 m hög, av persika eller mandel hittades på Emmaboda soptipp. Thomas Karlsson har granskat belägg (pressade kvistar) och konstaterat att det är en av de nämnda arterna. De har dock likadana blad och för att säkert skilja dem åt krävs mer utvecklat material, t ex blommor. Det mest sannolika, med tanke på spridningsmöjligheterna, torde dock vara att det är persika. Ingen av arterna har tidigare rapporterats från Småland.

***Phaseolus vulgaris*, Böna**

Ett fåtal ex hittades på Torsås och Tingsryds soptippar. Böna odlas i en mängd olika former av vilka vaxböna, brun böna och brytböna tillhör de vanligare. Under landskapsflora-inventeringen rapporterades arten från en lokal (Målsrum, Västervik, 1992). Utöver detta fynd finns också några äldre uppgifter registrerade varav de flesta torde avse odlingar.

***Oxalis regnellii*, Snöoxalis**

Ett litet bestånd hittades på Torsås soptipp. Snöoxalis odlas som krukväxt men är troligen ovanlig. Arten är ny för Småland. Under 1998 har den också påträffats på Karlskrona soptipp men har dessförinnan inte uppgivits från Sverige. Snöoxalis är ej omnämnd i Karlsson (1997).

***Clarkia amoena*, Atlasblomma**

Ett fåtal ex hittades på Torsås soptipp. Atlasblomma är en ettårig trädgårdsväxt som härstammar från Kalifornien. Den är av allt att döma ovanlig som förvildad. Arten har under landskapsflorainventeringen rapporterats från två lokaler (Västervik 1990 och Säby 1992). Äldre uppgifter saknas.

***Apium graveolens*, Selleri**

Ett ex hittades på Torsås soptipp. Selleri är en urgammal kulturväxt som främst odlas som formerna rotselleri och blekselleri. Den dyker ibland upp som tillfälligt förvildad. Under landskapsflorainventeringen rapporterades arten som förvildad på tre lokaler i Småland. Även några äldre uppgifter finns registrerade. Den naturligt vildväxande sellerin är en havsstrandväxt med endast en aktuell lokal i landet (Skanör i Skåne). Den är rödlistad i hotkategori 0 (försvunnen).

***Agastache rugosa*, Koreansk anisisop**

7–8 ex av denna art, bestämd av Thomas Karlsson, hittades på Alvesta soptipp. Den är ny för Småland. Släktet *Agastache* innehåller ett antal östasiatiska och nordamerikanska arter. Anisisoper har börjat odlas som prydnadsväxter i Sverige under senare år. Fynd har gjorts under 1997 och 98 på bl a soptippar i Blekinge och Skåne. Det finns ytterst få insamlade belägg i landets botaniska museer och alla anisisoper som hittats har därför ännu inte gått att säkert artbestämma.

***Mentha spicata* × *suaveolens*, Hjärtmynta**

Ett kraftigt bestånd hittades på Torsås soptipp. Denna svårbestämda korsning har tidigare rapporterats från 10 lokaler under landskapsflorainventeringen. Den är till det yttre mycket lik *äppelmynta* (*M. longifolia* × *suaveolens*).

***Datura innoxia*, Mexikansk spikklubba**

Minst 50 ex, mest småplantor, hittades på Torsås soptipp. Mexikansk spikklubba är en växt som sannolikt inte odlats så länge i landet. Det första fyndet gjordes på Karlskrona soptipp

1996 och arten har därefter även hittats på andra soptippar i södra Sverige. Den är ny för Småland.

***Nicotiana rustica*, Bondtobak**

Arten växte i riklig mängd (uppmot 100 ex) på Kalmar soptipp. Bondtobak härstammar från Sydamerika och odlades i äldre tider för tobaksframställning. Den har inte rapporterats från Småland på mycket länge. Däremot finns fyra gamla uppgifter (före 1930) av vilka två avser odlingar. Arten är av allt att döma mycket ovanlig som förvildad.

***Nicotiana* × *sanderæ*, Blomstertobak**

Ett par mindre bestånd hittades på Torsås och Alvesta soptippar. Under landskapsflora-inventeringen rapporterades blomstertobak från två lokaler i Oskarshamns kommun.

***Physalis philadelphica*, Tomatillo**

Ett ex hittades på Torsås soptipp. Tomatillo skiljer sig från *kapkrusbär* och *gyllenbär* främst genom att den är kal. De andra två är håriga. Arten sprids med rötslam från de kommunala reningsverken. Den är ny för Småland. Soptippsfynd har även gjorts i Blekinge och Skåne de senaste två åren.

***Physalis pruinosa*, Gyllenbär**

Arten hittades i varierande antal på Kalmar, Torsås, Alvesta och Tingsryds soptippar. Den är mindre, småblommigare och har något smalare blad än *kapkrusbär* och *tomatillo*. Även gyllenbär sprids med rötslam. Arten är ny för Småland. Den är något vanligare än tomatillo, och tycks vara på spridning. Den är bl a känd från många soptippar i Blekinge och Skåne. Arten är ej omnämnd i Karlsson (1997).

***Salpiglossis sinuata*, Trumpetblomma**

5–10 ex hittades på Torsås soptipp. Trumpetblomma är en ettårig växt som härstammar från Sydamerikas västkust (Chile) där den växer i varma och torra områden. Den förvildas sällsynt och har endast rapporterats från en lokal under landskapsflorainventeringen (Tranås soptipp 1991–92).

***Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum*,**

Bägarnattskatta

Arten växte ganska rikligt på Emmaboda soptipp. Under landskapsflorainventeringen rapporterades bägarnattskatta från 13 inventeringsrutor, främst i sydost. De flesta fynden har gjorts i trädgårdsland och på avfallsplatser.

***Plantago arenaria*, Sandkämpar**

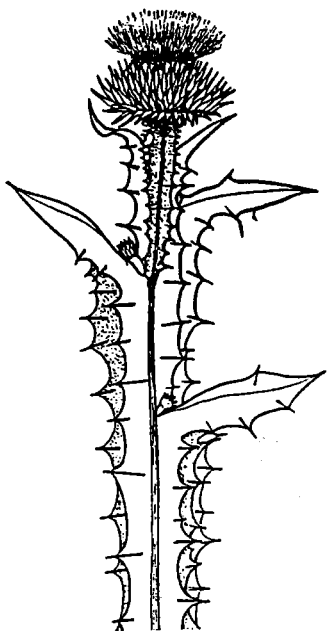
Ett ex hittades på Kalmar soptipp. Sandkämpar sprids numera sannolikt med fågelfrö, men var i äldre tider främst känd som barlastväxt. Den uppträder oftast enstaka. Under landskapsflorainventeringen rapporterades arten från två lokaler, båda soptippar. Den har också rapporterats från Jönköping 1977. Talrika gamla uppgifter (ca 1885–1930) finns från främst Kalmartrakten.

Sandkämpar

***Coreopsis tinctoria*, Tigeröga**

TVÅ ex hittades på Torsås soptipp. Arten är ovanlig som förvildad och har tidigare endast rapporterats en gång från Småland (avfallsplats S Alvesta 1949).

Ulltistel

***Guizotia abyssinica*, Negerfrö**

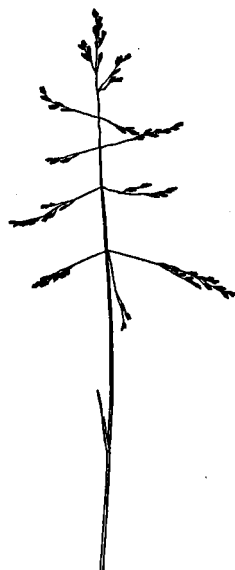
Flera ex hittades på Kalmar och Torsås soptippar. Negerfrö är en växt av afrikanskt ursprung som sprids med fågelfrö. Arten har hittats på flera soptippar i Blekinge och Skåne under senare år. Den har endast rapporterats från Småland vid ett tillfälle, som "subspontan" vid Lunnaby, Växjö 1933. Det är därför rimligt att betrakta fynden från Kalmar och Torsås som de första vildväxande i landskapet.

***Onopordum acanthium*, Ulltistel**

Ett ex hittades på Kalmar soptipp. Under landskapsflorainventeringen rapporterades arten från 27 rutor i främst östra Småland. Antalet gamla uppgifter är mycket stort. Ulltistel är rödlistad i hotkategori 4 (hänsynskrävande).

***Tagetes erecta*, Stort sammetsblomster**

Arten hittades på Emmaboda och Torsås soptippar. Den är ettårig och har länge odlats som trädgårdsväxt. Stort sammetsblomster har aldrig tidigare rapporterats som vildväxande i Småland.

Grått saltgräs

***Puccinellia distans*, Grått saltgräs**

Arten växte ganska rikligt på en fuktig översilad slänt på Kalmar soptipp. Den har rapporterats från drygt 30 inventeringsrutor under landskapsflorainventeringen och åren närmast därefter. Grått saltgräs har två utbredningsområden i Småland, dels vid kusten i SO och dels vid storvägkanter i landskapets nordvästra del. Arten är troligen ovanlig som soptippsväxt. Vid de specialinventeringar som gjorts i Skåne och Blekinge under senare år har den endast hittats på en ytterligare en soptipp, vid Helsingborg.

***Sorghum halepense*, Ogräsdurra**

Arten hittades på soptipparna i Kalmar (1 ex) och Torsås (2–3 ex). Ogräsdurra är flerårig och odlas ofta som foderväxt på sydligare breddgrader. Den dyker ibland upp tillfälligt i Sverige, troligen spridd med fågelfrö. Arten har bl a hittats på soptippar i Skåne och Blekinge. Den är ny för Småland.

× *Tritosecale rimpauii*, Rågvete

Ett flertal ex hittades på soptippen i Kalmar. Rågvete är en konstgjord hybrid mellan råg och vete och har under senare år blivit allt vanligare i odling. Den är ny för Småland, och för landet, men har under året även hittats på soptippar i Skåne. Den är ej omnämnd i Karlsson (1997).

Förteckning över övriga mindre vanliga arter

Salix × rubens, Grönpil	Kalmar och Torsås
Cannabis sativa, Hampa	Torsås
Fagopyrum esculentum, Bovete	Kalmar och Torsås
Fallopia dumetorum, Lövbinda	Kalmar
Atriplex littoralis, Strandmålla	Kalmar
Atriplex prostrata, Spjutmålla	Kalmar
Beta vulgaris ssp. vulgaris var. altissima, Sockerbeta	Emmaboda och Torsås
Beta vulgaris ssp. vulgaris var. vulgaris, Rödbeta	Torsås
Chenopodium glaucum, Blåmålla	Tegelviken, Kalmar och Emmaboda
Chenopodium rubrum, Rödmålla	Tegelviken, Kalmar, Emmab., Torsås
Amaranthus hybridus, Grönamarant	Kalmar
Amaranthus retroflexus, Svinamarant	Kalmar, Emmaboda och Torsås
Lychnis chalcidonica, Studentnejlika	Torsås
Lychnis coronaria, Purpurklätt	Kalmar
Silene armeria, Rosenglim	Emmaboda
Iberis umbellata, Roseniberis	Alvesta
Raphanus sativum var. nigra, Rättika	Alvesta
Sinapis arvensis, Åkersenap	Alvesta
Reseda luteola, Färgreseda	Tegelviken och Kalmar
Rubus armeniacus, Armeniskt björnbär	Tegelviken
Laburnum × watereri, Hybridgullregn	Kalmar och Tegelviken
Lathyrus latifolia, Rosenvial	Alvesta
Lathyrus odoratus, Luktärt	Torsås
Medicago sativa ssp. falcata, Gullusern	Kalmar
Medicago sativa ssp. sativa, Blåusern	Kalmar
Melilotus officinalis, Gul sötväppling	Kalmar, Emmaboda och Alvesta
Vicia villosa, Luddvicker	Tegelviken
Oxalis fontana, Klöveroxalis	Torsås
Tropaeolum majus, Indianskrasse	Kalmar, Torsås och Alvesta
Linum usitatissimum, Lin	Kalmar, Emmaboda och Torsås
Rhus typhina, Rönnsamak	Kalmar
Vitis vinifera, Vinranka	Torsås
Malva alcea, Rosenmalva	Torsås
Oenothera glazioviana, Jättenattljus	Kalmar
Anethum graveolens, Dill	Kalmar, Emmaboda och Torsås
Citrullus lanatus, Vattenmelon	Kalmar och Torsås
Cucumis melo, Melon	Kalmar, Emmaboda och Torsås
Cucumis sativus, Gurka	Kalmar och Emmaboda
Cucurbita pepo, Pumpa	Kalmar, Emmaboda och Torsås

<i>Petroselinum crispum</i> , Persilja	Torsås
<i>Daucus carota</i> ssp. <i>sativus</i> , Morot	Kalmar och Torsås
<i>Leonurus cardiaca</i> ssp. <i>cardiaca</i> , Hjärtstilla	Kalmar
<i>Melissa officinalis</i> , Citronmeliss	Torsås och Alvesta
<i>Origanum vulgare</i> , Kungsmynsta	Tingsryd
<i>Capsicum annuum</i> , Spanskpeppar (papriska)	Kalmar och Torsås
<i>Datura stramonium</i> , Spikklubba	Tingsryd
<i>Hyoscyamus niger</i> , Bolmört	Kalmar
<i>Nicandra physalodes</i> , Ballongblomma	Kalmar, Emmaboda, Torsås, Tingsryd
<i>Physalis peruviana</i> , Kapkrusbär	Tegelviken, Kalmar, Emmab., Torsås
<i>Antirrhinum majus</i> , Lejongap	Kalmar
<i>Verbascum speciosum</i> , Praktkungsljus	Kalmar
<i>Dipsacus fullonum</i> , Kardvädd	Kalmar
<i>Lobelia erinus</i> , Kaplobelia	Kalmar, Emmaboda och Torsås
<i>Ambrosia artemisiifolia</i> , Malörtsambrosia	Kalmar och Torsås
<i>Arctium lappa</i> , Stor kardborre	Torsås
<i>Callistephus chinensis</i> , Sommaraster	Torsås och Alvesta
<i>Chrysanthemum coronarium</i> , Kranskrage	Alvesta och Tingsryd
<i>Cosmos bipinnatus</i> , Rosenskära	Kalmar och Torsås
<i>Dahlia</i> × <i>hortensis</i> , Dahlia	Torsås
<i>Galinsoga parviflora</i> , Gängel	Kalmar
<i>Galinsoga quadriradiata</i> , Hårgängel	Kalmar och Torsås
<i>Helianthus pauciflorus</i> , Höstsolros	Kalmar, Torsås och Alvesta
<i>Heliopsis helianthoides</i> ssp. <i>scabra</i> , Dagöga	Torsås
<i>Lactuca sativa</i> , Sallat	Torsås
<i>Lactuca serriola</i> , Taggsallat	Kalmar och Emmaboda
<i>Rudbeckia hirta</i> , Sträv rudbeckia	Kalmar
<i>Tagetes patula</i> , Sammetsblomster	Torsås
<i>Colchicum autumnale</i> , Tidlösa	Alvesta
<i>Anisantha tectorum</i> , Taklosta	Kalmar
<i>Echinochloa crus-galli</i> , Hönshirs	Kalmar, Emmaboda och Torsås
<i>Lolium multiflorum</i> , Italienskt rajgräs	Emmaboda och Torsås
<i>Panicum miliaceum</i> , Hirs	Kalmar, Emmaboda och Torsås
<i>Phalaris canariensis</i> , Kanariegräs	Kalmar, Emmaboda, Torsås, Tingsryd
<i>Setaria italica</i> , Kolvhirs	Kalmar, Emmaboda och Torsås
<i>Setaria pumila</i> , Grå kavelhirs	Torsås
<i>Zea mays</i> , Majs	Torsås

Referenser

- Karlsson, Thomas. 1997. Förteckning över svenska kärlväxter. SBT 1997:5.
 Nilsson, B., Svensson, Å. och Widgren, Å. 1998. Sottippsfloran i södra Småland. Parnassia 1998:1.

Åke Widgren; Ronnebygatan 10; 371 32 Karlskrona; tel. 0455-31 17 41
 e-post: akwi@k.lst.se

Fynd av Brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*) i Ljungby kommun

AGNE JOHANSSON

Hösten 1997 besökte jag ett skogsområde som kallas för Svartebro, i Annerstads socken. Skogen består av gammal barrskog, tallarna är här mycket imponerande. Det finns gott om död ved främst av *tall* och *gran*. Vad gäller kryptogamfloran är det sällan artrikt på gran- och tallved tycker jag. Men efter att ha tittat ganska noga på några torrakor fann jag en nållav som jag inte tidigare sett men tyckte mig känna igen från litteraturen. Den blev bestämd till *brunpudrad nållav*.

Dagen efter åkte jag till en annan oskött granskog. Här finns även ett litet lövinslag av *asp*, *björk* och *ek*. Det tog inte lång tid innan jag fann samma nållav som dagen innan. På denna lokal var den dock rikligare och täckte en yta av 100 gänger 10 cm. Även här på en talltorraka.

Under vintern och våren 1998 hittade jag brunpudrad nållav på ytterligare två lokaler, en på björkved och en på tallved. Samtliga lokaler ligger i Annerstads socken, detta är troligen en följd av att det är mitt hemområde. Det är ju de trakter man känner bäst.

Jag har sökt efter laven i Hästhultsskogens naturreservat i Odensjö socken, dock utan att hitta den. Men den kan nog finnas där ändå. Denna skog hyser ju mycket död ved.

Arten är nu placerad i hotkategori 4, d.v.s. hänsynskrävande. Men hur vanlig är den i södra Sverige egentligen? Vad är dess vanligaste substrat? Många frågor dyker upp.

Alla fyra fynd är kontrollbestämda av Thomas Johansson, Kalmar.

Här följer de fyra lokalerna:

1997-11-15	Svartebro gammelskog	Annerstad	ved av talltorraka
1997-11-16	Östra Åsaberget	Annerstad	ved av talltorraka
1998-03-29	Luberydsmossen	Annerstad	ved av talltorraka
1998-04-19	Hästö	Annerstad	ved av björkhögstubbe

Agne Johansson; Mäseboda; 340 12 Annerstad; tel. 035-810 35

Bilderna på växter i det här numret av Parnassia är hämtade ur Lid, Norsk og svensk Flora.

Fyndhörnan

MARGARETA EDQVIST

Kärlväxter

Vittåtel – *Aira caryophyllea*

Halltorps sn: Stuvensä 300 m NNV – 500 m N (4G2d0247), 100–150 ex i sandig markväg, 1998, Crister Albinsson.

Brinklosta – *Bromus commutatus*

Kristdala sn: Krösås gård (6G2d2727), 30-tal ex i vägkant, 1998, Åke Rühling. Andra smålandsfyndet.

Röd hundrova – *Bryonia dioica*

Västrums sn: Järsö by (6H6a4810), gårdsmiljö. – Västerviks sn: Kvarngatan (7G0j3843), rabatt, 1998, Roger Karlsson.

Sallatscikoria – *Cichorium intybus* var. *foliosum*

Förlösa sn: Venenäs 100 m NNO (4G9h1349). – Kråksmåla 800 m SV (4G8g0902), 1998, Sven Davidsson.

Borståtel – *Corynephorus canescens*

Byarums sn: Götafors industriområde, norra infarten (6D4j4832), rikligt på sandig mark, 1998, Lennart Persson. Tidigare funnen i 11 rutor, första fyndet i Jönköpings län.

Knippnejlika – *Dianthus armeria*

Ljungarums sn: Fridhem, gamla barnhemmet (7E1a0323), 6 ex i grusgrop efter husrivning, 1998, Göran Blad, Margareta Edqvist, Anders Bertilsson m.fl. Tidigare funnen i 6 rutor, första fyndet i Jönköpings län.

Grendunört – *Epilobium roseum*

Förlösa sn: Lindsdal (4G8f0447), kompost, 1998, Sven Davidsson.

Grusnejlika – *Gypsophila muralis*

Västerviks sn: Lysingsbadet, S om dansbanan (7H0a1815), 100-tal ex i parkområde, 1998, Roger Karlsson. – Förlösa sn: Vedby (4G8f0909), 1 ex i rabatt. – Kläckeberga sn: Lindeberga (4G7f4048), 1 ex i kompost, 1998, Sven Davidsson. – Ljungby sn: Kalmar soptipp (4G7e0525), 1998, Åke Widgren m.fl. Tidigare funnen i 8 rutor.

Vildkorn – *Hordeum murinum*

Västerviks sn: Lucerna oljedepå (7H0a3113), ruderatmark, 1998, Roger Karlsson. Ny lokal inom rutan, funnen i 4 rutor.

Lins – *Lens culinaris*

Nässjö sn: Nässjö soptipp (6E8g0916), 1998, Inger Bergqvist, Margareta Edqvist och Torsten Karlsson. Tredje smålandsfyndet.

Vittåtel

Engelsk vallmo – *Meconopsis cambrica*

Nässjö sn: Syrengatan 19 (6E9g1002), 40-tal ex i trädgårdshäck nära fågelbord, 1998, Margareta Edqvist. Tidigare funnen i 4 rutor.

Knippnejlika

Sankt Pers nycklar – *Orchis mascula*

Byarums sn: Götafors (6D4j4745), betesmark, 1998, Hans Boberg. – Hultsjö sn: Lönäs södra delen, vid våghållningssten (5E9h3906), 7–8 ex i betad slänt, 1998, Lennart Persson. Ovanlig i Jönköpings län.

Stor bockrot – *Pimpinella major*

Misterhults sn: Strupö by (6H5b3813), 1 ex i slåttermark, 1998, Roger Karlsson. Tidigare funnen i 5 rutor.

Revigt saltgräs – *Puccinellia maritima*

Älems sn: Skuteholm, udden öster om (5G2i3205), spridda fläckar i välbetad havsstrandäng med skonbildningar. – Ryssby sn: Venanäs, 700 m NO Lindö (4G9h1546), flera dm² i skonbildning i havsstrandäng, 1998, Åke Widgren och John Christoffersson. – Ljungby sn: Vassmolösa, Kalvö östra sidan (5G5f0013+0214), fläckvis i lerig skonbildning i havsstrandäng. – Vassmolösa, Kalvö sydöstra sidan (4g4f4913), enstaka i skonbildning/kottrapad fläck i havsstrandäng 1998, Åke Widgren.

Vårflenört – *Scrophularia vernalis*

Växjö sn: Katedralskolan (5E1h1549), jordvall, 1998, Torbjörn Lindell.

Kal backglim – *Silene nutans* var. *infracta*

Nässjö sn: Nässjö bangård, långtidsparkeringen (6E8g2436), 1998, Inger Bergqvist.

Småvänderot – *Valeriana dioica*

Skatelövs sn: L. Nygård (4E8e2046), 50-tal ex i alkärr, 1998, Stig Johnsson.

Grenigt kungsljus – *Verbascum lychnitis*

Torsås sn: Torsås, mitt emot Kreabs kontor (4G0c3126), 6 ex på industrimark. – Torsås, vid avfallsanläggning (4G0c2616), 1 ex på ruderatmark, 1998, Jan-Erik Persson. Tidigare funnen i 5 rutor.

Strimvicker – *Vicia pannonica* ssp. *striata*

Förlösa sn: Kråksmåla 400 m SV (4G8g1203), gammal åker, 1998, Sven Davidsson. Tidigare funnen i 4 rutor.

Råttsvingel – *Vulpia myuros*

Lofa sn: Bron över Lofaån (7H4i4209), vägbank, 1998, Roger Karlsson. – Ljungarums sn: Herkulesvägen (7E1a0225), rabatt, 1998 Magnus Thorell m.fl.

Glöm inte att rapportera in era nyfynd till:

Margareta Edqvist; Syrengatan 19; 571 39 Nässjö; tel. 0380–106 29;
e-post: margareta.edqvist@swipnet.se

Klappjakt efter granbräken, *Dryopteris cristata*

PER DARELL

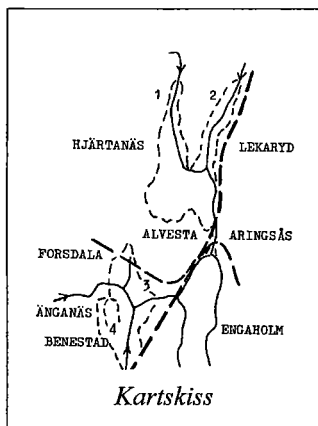
Den 27 september 1998 ordnade Naturskyddsföreningen i Alvesta en skallgång efter granbräken, på Spåningslandamaden. Vi var sju personer som gick med tio meters lucka, så att var och en kunde överblicka fem meter åt båda hållen. Området vi betade av blev ca 3 ha. Det var knappt så att man trodde sina öron när var och en skulle rapportera. Den förste vågade knappt säga hur många hon hade räknat, 85 st. Slutsumman blev 611 st.! Ändå inventerade vi bara en del av området. Är det länets, Smålands största granbräkenlokal?

Från 80-talet fanns en rapport till Smålands Flora från ett angränsande område. Ingvar Christoffersson och jag hittade 1990 ett exemplar i ett alkärr fem kilometer norr om Spåningslandamaden, nedanför Kronobergshed (sluttningskärr). Granbräken är om man ser till hela Småland sällsynt till mycket sällsynt. Möjligtvis är den lite mer förekommande på Småländska Höglandet. Österut är den mycket sällsynt. Den är rapporterad från 97 rutor av Smålands 1434 rutor (Smålands Flora 1999). I Sverige förekommer den upp till Limes norrlandicus. Den förekommer i ett bälte i kontinentala Europa till en bit in i Ryssland. Den är ofta sällsynt även här.

Bakgrunden till skallgången var att jag vintern 96/97 hittade ett exemplar av granbräken i området då Birger Linnér och jag gick igenom området för att se om det kunde vara lämpligt att göra en vandringsled från kommunens park, Hagaparken, ner till Lekarydsån. I samband med nyckelbiotopsinventering våren 1998 hittade Krister Wahlström över 120 exemplar och meddelade mig detta. Han att föreslog att Naturskyddsföreningen skulle försöka räkna hur många det egentligen fanns.

Sjösänkning

I samband med att sjön Salen sänktes i början av 1930-talet grävdes också kanaler i de två åar, Lekarydsån och Tvärån, som berör granbräkenområdet. Sänkningen hade flera intressenter bland andra SJ för järnvägsbanken men framför allt markägare. De senare fick mer mark och en del av marken kunde odlas. Första åren odlade man bland annat *havre*. På de marker som granbräken växer idag sjönk marken ihop och dräneringen blev så dålig att det inte gick att odla mer. Senare övergavs marken och *björk* och *sälg* kunde växa upp. Idag är det en björkskog av första generationen. Under senaste fem åren har skogen gallrats. Ett fåtal äldre träd finns, björk och sälg. Marken är flack, fuktig och ställvis översvämmad. Översvämningen var sannolikt mer omfattande innan Tvärån och Lekarydsån till stora delar grävdes till kanal.

Floran är relativt ensartad men rik på andra ormbunkar som *majbräken*, *lundbräken* och *skogsbräken*. Bland övriga kärlväxter kan nämnas *topplösa*, *flenört*, *blåtåtel*, *grenrör*, *veketåg* och *åkermynta*.

Andra intressanta arter är svampen *trollhand* på vide och *mindre hackspett*, som troligen häckar i området.

Skötsel

Hur skall området skötas? I floror (t ex Mossberg, Bo. 1992) sägs den förekomma i sumpskogar, alkärr, fukthedar, kärrängar, tegdiken och torvgröpar. I vårt inventerade område fanns den såväl på öppen mark som skogbevuxen. Den tål uppenbarligen såväl solbelyst som skuggig miljö. Sannolikt är det vattentillgången som är avgörande om den skall trivas. Den uppges trivas i fattig till medelrik mark. Det viktigaste när det gäller skötsel är därför att ändringar i hydrologin inte sker. Troligen kommer gallring inte att påverka den negativt. Däremot missgynnar gallring den mindre hackspetten och svampar som är beroende av gamla träd eller död ved. Därför föreslår Krister Wahlström att områden lämnas orörda vid ån och i fuktigare partier. Naturskyddsföreningen har tidigare också föreslagit markägaren, Alvesta kommun, att bibehålla skogen som lövskog med huvudsakligen *björk* och *sälg*, men lämna delar av området orörda. På tidigt 80-tal gjordes ett misslyckat försök att plantera *gran*, något som Naturskyddsföreningen då reagerade och protesterade mot. Plantorna frös.

Att så många plantor av granbräken är i samma område kan bero på att stora ytor blev möjliga att kolonisera i samband med sjösänkning och odling. Stora förekomster har också iakttagits vid mossodlingar och vid diken. Hur länge har den stora granbräkenpopulationen på Spåningslandamaden funnits och hur länge kommer den att finnas? Vilka faktorer kommer att påverka den i framtiden? Rapportera gärna till mig om andra stora granbräkenpopulationer, se adress nedan.

Källor:

Floravård i skogsbruket, artdel. 1984. Skogsstyrelsen.
Mossberg, Bo m fl. 1992. Den nordiska floran

Per Darell; Rökesvens väg 14; 342 34 Alvesta,
tel. 0472-129 19; e-post: Per.darell@kommun.alvesta.se

Granbräken

Föreningen Smålands Flora

Sommarprogram för 1999

Lördag den 15/5

Följ med till Virserumstrakten och lär er mer om våra maskrosor.
Hur ser en kvällsmaskros ut?

Ni som vill följa med hör av er till vår guide Tommy Nilsson senast 12/5 på telefon 0495-301 31, 0495-301 55 eller 070-669 91 22.

Fredag – Lördag den 18-19/6

Årsmöte samt exkursion till Bråbygden, Kristdala socken.

Övrig information finns på anmälningsblanketten som bifogas det här numret av Parnassia.

Läs även vad Mårten Aronsson skriver i rutan s. 3!

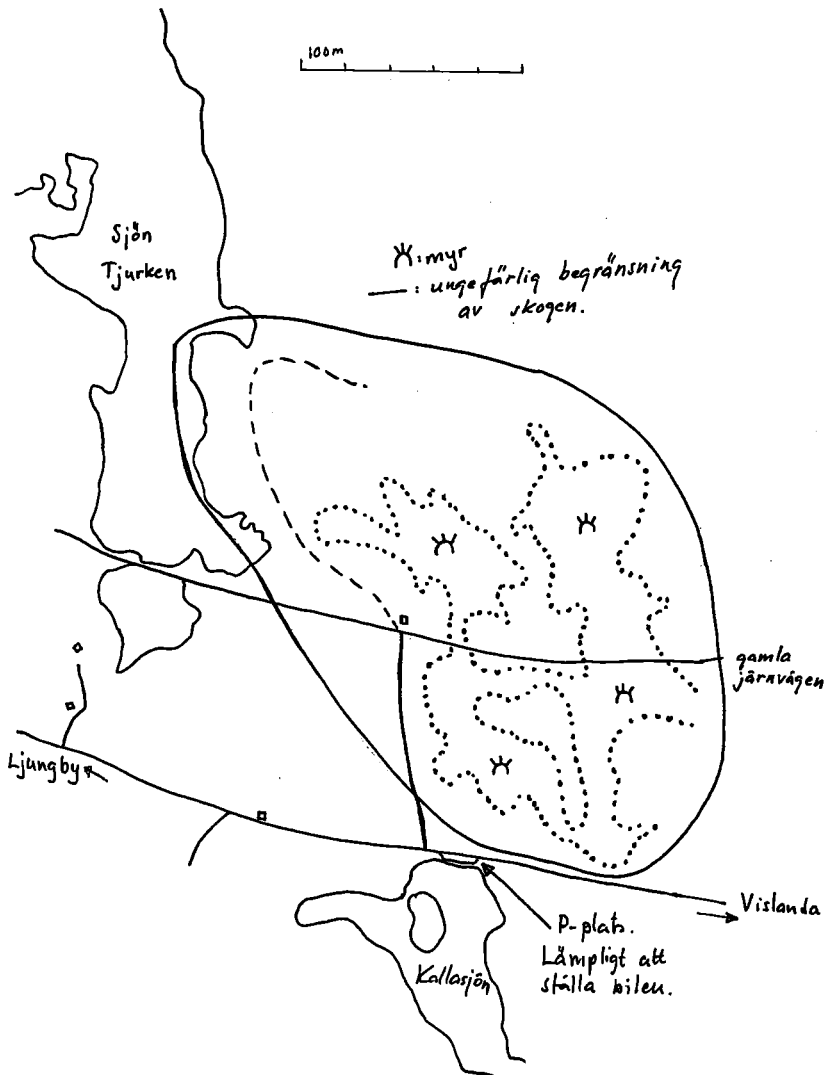
Lördag den 18/9

Efter att ha läst Åke Widgrens artiklar i Parnassia om soptippsfloran, hoppas jag att du blivit nyfiken på denna miljö och vill följa med ut och se vad som vi kan finna på någon soptipp. Vilken tipp vi ska besöka är inte riktigt klart. Flera tippar har diskuterats bland annat Jönköping, Vetlanda och Oskarshamn. Men inventerarna behöver kontrollera upp lite till, så vi får se vilken soptipp det blir.

Åke samt blekingeborna Nadja Niordson och Bengt Nilsson kommer att följa med på denna tur, men vad vi kommer att finna blir en överraskning för oss alla.

Ni som vill följa med hör av er till Margareta 0380-106 29 veckan innan, dock senast den 15/9!

Kartskiss till En svampinventering i sydvästra Småland s. 4–7

Innehållsförteckning

- 1 *S. Johnsson*: Vem eller vilka sprider bokollon?
- 2 *Å. Rühling*: Utgivningen av boken Smålands flora
- 3 *Styrelsen & M. Aronsson*: Årsmötet 1999 & Bråbygden
- 4 *Växjö Mykologgrupp*: En svampinventering i sydvästra Småland
- 8 *R. Simonsson*: Skogsbrynens höga värde
- 12 *B. Nilsson, N. Niordson, Å. Svensson, Å. Widgren*: Soptippsfloran i södra Småland – inventeringar 1998
- 19 *A. Johansson*: Fynd av Brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*) i Ljungby kommun
- 20 *M. Edqvist*: Fyndhörnan
- 22 *P. Darell*: Klappjakt efter granbräken, *Dryopteris cristata*
- 24 Föreningen Smålands Flora – Sommarprogram för 1999